

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

FREE TRANSLATION

By the Grace of G-d
Sixth Day¹ of the Week,
Erev Shabbos²-Kodesh-Shabbos HaGodol,³
11th day of Nissan,⁴ 5744
Brooklyn, N.Y.

To the Sons and Daughters of
Our People Israel, Everywhere,
G-d bless you all!

Greeting and Blessing:

On this day of Erev Shabbos HaGodol,⁵ with only a few days remaining to Pesach which, this year, begins⁶ and ends⁷ on the Third Day of the week, a day "twice blessed with good"⁸ (as also today, the Sixth Day of the week, was "twice blessed with good"),⁹

It is timely to reflect on a further point that is connected with *Chag HaMatzos*, *Zman Cheiruseinu* (Festival of Our Liberation), pursuant to our previous letter, dated Rosh Chodesh Nissan.

* * *

One of the details which differentiate the Festival of Pesach from our other festivals is the fact that, in addition to having its exact date specified in the Torah as to the day and month of the year when *Chag HaMatzos* is to be observed (which is the case also in regard to our other festivals),¹⁰ the Torah emphasizes the exact *point of the day*, the *very moment*, when the Geulo (deliverance)^{10*} from Egyptian bondage came, namely, *bachatzi halaila*,¹¹ "in the *very middle* of the night"; and similarly pinpoints the exact *moment* of Yetzias-Mitzraim^{10*} (the Exodus from Egypt), namely, *b'etzem*¹¹ *hayom haze*, *bachatzi hayom*,¹² "in the *very middle* of the day."

It was *exactly at midnight*¹³ that the moment of the Geulo struck: Pharoah freed the Jews immediately, bringing the Golus to an end;¹⁴ moreover, he ordered them and urged them to leave Egypt, while the Egyptians did all they could to speed and aid this departure.¹⁵

A turning point in this direction occurred (five days earlier, on Shabbos) at the beginning of the preparations for the *Korban-Pesach*, when every Jew told his Egyptian neighbors,¹⁶ with absolute certainty, that the day of the Deliverance was approaching. It evoked a response akin to the spirit of liberation, whereupon the Egyptian *firstborn* (their eldest and strongest,¹⁷ representing the "*bachatzi halaila*" of Egyptian society) took up arms against their king, demanding that he let the Jewish people go. This resulted in a "slaughter of Egyptians by their own firstborn," and served as a prelude to Yetzias-Mitzraim, as emphasized also by the designation and observance of the Shabbos before Pesach as "Shabbos HaGodol."

And it was *exactly at midday*¹⁸ that the Jewish people went out of Egypt "with uplifted arm,"¹⁹ free men and women and proud to be Jews.

"Night" and "Day" are opposite phenomena, symbolizing opposing concepts of "darkness" and "light"²⁰ in the spiritual sense;

Especially "midnight" and "midday," connoting, respectively, the bleakest darkness of the night and the brightest light of the day.²¹

All this is also connected with the symbolic concepts of the "moon" and of the "sun," discussed in the letter of Rosh Chodesh Nissan.

* * *

In addition to the conspicuous difference between the sun and the moon mentioned in the previous letter, namely, that the sun symbolizes *constancy* and *sameness*, while the moon represents *change* and *renewal*, yet both these contrary elements combined together are indispensable to achieve completeness in Avodas HaShem, there is a further fundamental distinction between the sun and the moon, as stated in the Torah:²² the sun being the "Great Luminary"²³

to rule by day,²⁴ while the moon is the "Small Luminary" to rule by night. This indicates two different and contrary ways in their "illuminating the earth": The lunar light, however brightly the moon shines, even at its maximum fullness,²⁵ does not transform night into day; the night remains night, which is synonymous with "darkness", and "darkness He called 'night'."²⁶ On the other hand, however weak is the light of the sun on the earth, such as at the beginning of the day or at day's end, when the sun's rays are at their weakest, it still makes "day," which is synonymous with light, and "HaShem called light — 'day'."

This difference — metaphorically speaking — is reflected also in Avodas-HaShem. As explained in our Torah, *Toras-Chaim* ("instruction in living"²⁷), Avodas-HaShem (serving G-d) encompasses the totality of a Jew's everyday life in all, literally *all*, detailed aspects, as defined by the principle "Know HaShem in *all* your ways,"²⁸ meaning, to acknowledge and serve²⁹ HaShem in every way and in all activities. These comprise two categories: *Mitzvah* — the domain of religious duties, and *R'Shus* — the so-called "secular" domain.

The "Mitzvah" domain embraces all those ways and actions which a Jew is obligated to carry out, because HaShem has commanded to do them; these are all matters of Torah and Mitzvos. When a Jew learns Torah and does Mitzvos, he irradiates himself as well as his surroundings and the world at large³⁰ with the Divine light of *Ner Mitzvah vTorah Or*³¹ ("a Mitzvah is a lamp and the Torah is light"). Whether he does it with a full measure of inspiration or, sometimes, with less enthusiasm, it is always *Ner Mitzvah vTorah Or* — the "Great Luminary" in Avodas-HaShem.

The second category, that of *R'shus*, is the domain of ordinary matters, such as eating, drinking and the like, which in themselves and for themselves are no Mitzvah (except on Shabbos and Yom Tov, or in the case of *Pikuach-Nefesh*, etc.).

And although the so-called secular aspects of the everyday life should, and must, be ruled by the Torah, *Torah Or*, they bear no comparison³² with Torah and Mitzvos. They receive their minor light of a "Small Luminary" from the Torah, the "Great Luminary," in the way the moon is

illuminated, and illuminates, by reflecting the light of the sun.³³

In one realm of *R'shus* in particular, because of its close association with powerful natural tendencies,³⁴ special vigilance is called for in order to insure that it be *l'Shem-Shomayim*,³⁵ "for the sake of Heaven." If even in the realm of *Mitzvos* there is the possibility of "performance by rote,"³⁶ where routine practice could not only pose a hindrance to the principle of *ma'alim b'Kodesh*³⁷ (keeping holy matters on the ascendancy), but even to the proper observance to the *Mitzvos* themselves³⁸ — how much more so in the "secular" matters, where habit can cause, G-d forbid, a downright debasement, even to the extent of the opposite of *l'Shem-Shomayim*, e.g. gluttony, drunkenness, and the like. Hence, a special vigilance and a special effort is required to infuse in this area of the everyday life an ever greater measure of *l'Shem-Shomayim*, a growing measure of light, reaching out for the "moon at its fullest"; though even then it still is only "*l'Shem Shomayim*,"³⁹ for the sake of Heaven to be utilized later in the performance of *Shomayim*-matters (Torah and *Mitzvos*).

In the meantime it is still "night," the realm of *R'shus*.

This is one of the lessons implied in the emphasis on the deliverance taking place *bachatzi halaila*, alluding, as mentioned, to *R'shus*-matters, which, in relation to Torah and *Mitzvos*, are like "night" to "day," namely, that even in the most materialistic aspects of secular matters one can, and must, completely free one's self from "*Golus Mitzraim*" (subservience to materialism and its limitations).

Similarly also in matters which are alluded to in *bachatzi hayom*, namely, matters of *Ner Mitzvah vTorah Or*, when one has reached the height of one's strength and brightness — there is a need of "*Yetzias Mitzraim*," of breaking through and elevating oneself above all limitations and standards, including those of the realm of holiness⁴⁰ — to break out of one's complacency⁴¹ with one's self and with one's standards, and of the feeling of having completely satisfied one's *Rotzon* (desire). On the contrary, regardless of how high are one's achievements, one must strive for still higher standards.⁴² So we declare in our daily prayers, both in the day and at night:

To love HaShem with all one's *might*⁴³, meaning with *Mesiras Nefesh*, totally *surrendering* one's Rotzon⁴⁴ to HaShem.

Thus one proceeds "from strength to strength"⁴⁵ - (not from weakness to strength) since there is no weakness in him. Indeed, recognizing that it is HaShem⁴⁶ who gives him the capacity⁴⁷ to gain strength, which is in itself a source of strength, he strives to serve HaShem as one should, totally⁴⁸, which means not to remain on the same level, however high it be, but to advance from one level of strength to a higher level.

The above will provide a deeper insight into the obligation⁴⁹ to remember Yetzias Mitzraim every day, and both by day and by night. At first glance,⁵⁰ having already remembered and experienced Yetzias Mitzraim yesterday, both in matters symbolized by "day" (Torah and Mitzvos) as well as those symbolized by "night," so what is the point of remembering Yetzias Mitzraim again today?

The answer is that inasmuch as a new day has come, yesterday's level, however satisfactory it was yesterday, must now be considered "Mitzraim" in relation to the new level which one can attain on this new day; and also from this category of "Mitzraim" one should, and must, free oneself, and in a manner of an "uplifted arm."

* * *

May HaShem grant that since we still find ourselves in the "night" of the Golus,⁵¹ and, moreover, with *darkness covering the earth*,⁵² prior to the imminent coming of Moshiach,⁵³

We should all very soon merit to see the true Geulo, to be celebrated as the Geulo from Mitzraim was celebrated while still in Mitzraim, in the middle of the night, and with such a measure of enthusiasm and joy as to "break through the roof",⁵⁴ being the preparation and prelude to Yetzias Mitzraim⁵⁵ in the ordinary sense, and with *uplifted arm*, in the *very middle of the day*;

And merit it we will, through strengthened *bitochon* (trust) in HaShem, the deliverer of our people Israel, and through heightened desire and "hope for Your liberation every day,"⁵⁶ hoping and praying^{56*} every day⁵⁷ and the whole day,

and every minute of the day, for the Divine liberation through Moshiach Zidkeinu.

And this will hasten still more the fulfillment of the prophetic words referring to our true and complete Geulo:

Your⁵⁸ light shall shine forth in the darkness, and your profound darkness⁵⁹ shall be as the noonday,⁶⁰

In accordance with the prophecy⁶¹ that the wonders of the coming Geulo will be wonderful even in comparison with the miracles and wonders of the Exodus from Mitzraim:⁶² At that time it took hours from "midnight" to "noonday," whereas the forthcoming Geulo will come immediately,⁶³ from profound bleakness to the brightness of high noon. In words of our prophets:

Arise,⁶⁴ shine forth, for your light is come,⁶⁵ and the glory⁶⁶ of HaShem shines upon you... Nations shall walk by your light⁶⁷... Your sun shall no more go down, nor shall your moon withdraw, for HaShem will be your everlasting light... And all (nations) shall know that you, whose Name is HaShem, is the only Supreme Ruler over all the earth.⁶⁸

With esteem and with blessing for a
Kosher and Joyous Pesach

/Signed: Menachem Schneerson/

1) בו נברא אדם (הראשון) לשמש את קונו (משנה וגמרא סוף מסכת קידושין). ויום ברכתו (כתובות ה, א) — ראה רמב"ן עה"פ שם ב, ג: „ששת ימי בראשית הם כל ימות עולם, ויום הששי הוא רמז לאלף הששי להעיר מהמובא בספרים (חדא"ג מהרש"א ע"ז ג, א, שעה"כ ענין הקידוש (דליל שבת). ועוד) ד"ים הששי ויכולו השמים" (בראשית א, לא) ר"ת הוי' כסדרו — שבוה עילוי צירופו של חודש ניסן, דרך קו כסדרו (משנת חסידים מס' ניסן בתחלתה. נת' בד"ה החודש תרכ"ז — סה"מ תרכ"ז ע' לו ואילך. ועוד). 2) להעיר, דיוס א' דפסח נקרא שבת (אמור כג, יא). 3) ראה תוד"ה ואותו — שבת (פז, ב). טושיע (ואדה"ז) או"ח ר"ס תל. ושינ'. וראה לקו"א להה"מ (הוצאות קה"ת) סכ"ז. או"ת עה"פ משכו וקחו (ל, סע"א ואילך). 4) נשיא לבני אשר, שהקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבוה הקביה בישראל מכל האומות (במדב"ר פי"ד, י. וראה ד"ה ביום עשתי עשר יום די"א ניסן תש"א ותש"ב). — לקח לו גוי מקרב גוי בעת יצי"מ (ואתחנן ד, לד). וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכד. שם ע' תיט. 5) שהוא השבת שלפני החג, והנהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו. . ולהעיר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשו" (ש"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט סי"ב, ושינ'). 6) והענין תחילתו בסופו וסופו בתחילתו — ספר יצירה פ"א מ"ז. 7) בחו"ל לארץ. 8) פרש"י בראשית א, ז. וראה מכ' ר"ח ניסן שנה זו ה'ע' ד"ה יום ג' וכו'. ולהעיר, אשר גם ה"ראש" חודש ניסן, שבו חג הפסח, חל לעולם ביום שבו חל יום ראשון דחג הפסח. ובשנה זו — ביום ג'. 9) בראשית א, כה. שם, לא. חזקוני עה"פ שם, לא. וראה רמב"ן שם. ולהעיר אשר: א) „טוב" השני — קאי על (מעשה) כל הששת ימים. ב) נאמר בו „טוב מאד". וראה שיחת ש"פ עקב התש"מ"ג. 10) וגם בחגיגה-שבועות תלאו הכתוב ביום החמשים דראשון דחג"פ (אמור כג, טז). 11) ראה ברכות ט, סע"א. פרש"י עה"פ ראה טז, א. וראה לקו"ש ח"ז ע' 69. 12) בא יב, כט. שם, מא. נא. 13) ראה ירושלמי פסחים פ"י ה"ה. תוספתא פסחים פ"י, ו. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ, האזינו לב, מח. 14) ראה ברכות ד, א. הובא בפרש"י עה"פ בא יא, ד. וראה יל"ש עה"פ שם (רמז קפו). לקו"ש חכ"א ע' 55 ואילך. וראה אוה"ת בא (כרך ז) ע' ב'תרל"ג ואילך. כרך ח' ע' ב'תתקנ' ואילך. ד"ה ועבר ה' לנגוף את מצרים תרע"ח (ותש"י) פ"ב (סה"מ תרע"ח ע' רמא ואילך. תשי"ז ע' 71 ואילך). לקו"ש ח"ג ע' 866. 15) ראה גבורות ה' (למהר"ל מפרג) פס"א, דבגאולת מצרים קבלו בני" מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל. — ועיין זח"ב מ, א. 16) בא יב, לא"ג. 17) בהבא להלן — ראה תוד"ה ואותו — שבת פז, ב. ב"י לטור או"ח ר"ס תל. ש"ע אדה"ז שם. 18) ראה תרגום אונקלוס עה"פ ויחי מט, ג: חילי וריש תקפי. 19) ראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם, מא: כיון שהגיע הקץ לא עכבו המקום כהרף עין. 20) בשלח יד, ח. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת. 21) ראה פסחים ב, א. ירושלמי ברכות פ"ח ה"ז. ב"ר פ"ג, ו. חגיגה יב, א. וראה ד"ה זה היום תרפ"ח בתחלתו (סה"מ תרפ"ח ע' קנג. תשי"ז ע' 239). ספר הערכים-חב"ד ערך אור — ביחס ליום. ושינ'. 22) ראה ספר הליקוטים דא"ח (צ"צ) ערך יום סכ"ד (ס"ע שעת ואילך). 23) בראשית א, טז. ראה אוה"ת בראשית ה, א: השמש נק' המאור הגדול שמקבל מבחי' גדול הוי' ולגדולתו אין חקר כפי שמאירה למעלה מהצמצום ע"כ נק' המאור הגדול ולכן אין בהשמש שינויים ותמיד מאירה. 24) ראה רש"י וישלח לב, ט. 25) בין י"ד לט"ז בחודש — ראה מכ' ר"ח ניסן שנה זו ה'ע' ד"ה אין פערצ'ן-פופצ'ן. וראה זח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, א. 26) בראשית שם, ה. 27) ראה זח"ג נג, ב. 28) משלי ג, ו (וראה ברכות סג, א). רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושיע או"ח סר"א (ומסיים בשו"ע שם: ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד. ובטור שם: נמצא עובד את בוראו כל ימיו). ש"ע אדה"ז או"ח סכ"ז סי"ב (ושינ'). וראה או"ת להה"מ עה, ב ד"ה עוד נראה. 29) ראה תניא ספ"ג. 30) להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד (מקידושין מ, ריש ע"ב): צריך כל אדם שיראה עצמו. . עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות. 31) משלי ו, כג. 32) ראה בארובה ד"ה יורד ה' תרס"ב וד"ה בראשית תש"ה (פ"ל). שהביורו שמדברי הרשות מגיע רק בבחינת „לבוש מלכות", ודוק ע"י המצוות המשמיכים בחינת „כתר מלכות" (ראה גם תו"א מג"א צא, סע"ב). שיעור אורה סד, א). 33) להעיר גם מזח"א רלו, סע"ב. ובכ"מ. 34) ולהעיר מתורת הה"מ (או"ת הוספות סי' מ/ מלקות ואתחנן ט, ד): שאע"פ שארז"ל (ראה תוי"כ ס"פ קדושים) אל יאמר אדם אי אפשי בבשר כו' אלא אפשי ומה אעשה ואכי שבשמים גזר עלי, היינו במי שלא חטא מעולם, אבל הבע"ת צ"ל כל מיני רע ואיסורים מאוסים אצלו ושיאמר אי אפשי כו' בכדי שלא יפול ח"ו. וראה לקו"ת שם. 35) כמארז"ל „כל מעשיך יהיו לשם שמים" — אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם וטושיע שם. וצע"ק שבשו"ע אדה"ז שם השמיטו (אבל מציין בפנים לעיין באדר"נ פי"ז ובח"פ להרמב"ם פ"ה, שבשניהם מקושר הג"ל עם „בכל דרכיך דעה" — שהובא בשו"ע אדה"ז שם). 36) ישע"י כט, יג. וראה תו"א ר"פ וארא. 37) ברכות כח, א. ושינ'. 38) שלכן,

כשעובד רק לפי רגילותו נקרא, אשר לא עבדו" — חגיגה ט, ב. תניא פט"ו. (39) וע"ד החילוק בין כל מעשיך יהיו לשם שמים ו"בכל דרכיך דעהו" — ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י ע' 104 ואילך. — אף שנכלל "בכל דרכיך" כולל גם מעשיך לשם שמים (ראה רמב"ם ושו"ע שם). (40) ראה תניא פמ"ז. ת"א וא"א נז, ב ואילך. בשלח סז, א"ב. יתרו ע"א, ג ואילך. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). סידור שער התפילין (ת, ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרניה (סה"מ תרניה ע' ע"א ואילך). ובכ"מ. (41) ראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ. "היום יום" ל' סיון (ע' סו). (42) להעיר מתורת הבעש"ט (כש"ט — הוצאת קה"ת — הוספות סי' יד. וש"נ) עה"פ (שמות ג, ב"ג) וירא מלאך ה' אליז גר' אסורה נא גר' — בסיום וחיותם התורה שם. (43) ואתחננו ו, ה. וראה ת"א מקץ לט, ג"ד. דרמ"צ קכג, ב. קס, ב. ובכ"מ. וראה ספר הערכים: חב"ד ערך אהבת ה' — בכל לבבך, נפשך ומאדך ס"ד. וש"נ. (44) תו"א שם לו, ב. ובכ"מ. (45) תהלים פד, ח. עקב ת, יח. (46) שהרי אינו מבקש אלא לפי כוחו — במדבר פ"ב, ג. (48) ראה כתובות סז, רע"א. (49) רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז א"ח ס' סז סעיף א'. (50) ראה גם ד"ה בכל דור ודור ד"א ניסן ה'תשמ"א. (51) ראה תו"א וישב כח, ג' ד. (52) ישעי' ס, ב. ובמצו"ד עה"פ: רצה לומר צרות יתרבו בעולם. י"א י"א לך אור הישועה. (53) ראה סוף מס' סוטה. ושם: בכל יום ויום מרובה כו'. (54) פסחים פה, סע"ב (בפסח דורות — שמקורו ונצטוו עליו ב"ר' ניסן בפסח מצרים — בא יב, יד: שם, יז ובפרש"י). (55) להעיר ממכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם, ו. — נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז ע' 114 ואילך. (56) תפילת העמידה — ברכת את צמח דוד וכו'. וראה לקו"ש ח"כ ע' 459. ויחי שנה זו בסופה. (56*) וכמו שאומרים ב(כמה נוסחאות ד) תיקון חצות: עד מתי! וראה שיחת ש"פ משפטים וש"פ תשא שנה זו. (57) גם בשבת וי"ט (אף שלא באופן של צער, שחסר לו כו') — נוסף ע"ז שגם אז אומרים בכל תפלה, ותחזינה עינינו בשובר לציון ברחמים". (58) ישעי' נח, י. ובמצו"ד כאן: להיות בעולם חשכת הצרות יורח אורך ולא תהי' נכלל עמהם וכו'. (59) ראה בא"י, כב. ובפרש"י. (60) ראה רד"ק עה"פ: כמו הצהרים שהוא חזק אור היום. (61) מיכה ז, טו. (62) ראה פע"ח שער חג המצות פ"ו (בד"ה מהר"י ז"ל). אה"ת נ"ך עה"פ. (63) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. (64) ישעי' ס, א. ג. כ. (65) ראה רד"ק שם: כי בא אורך, הגיע זמן ישועתך שהוא לך אורה גדולה. (66) ראה מצו"ד עה"פ. (67) ובמצו"ד עה"פ: ר"ל ממך ילמדו דרכי ה' ואתה תאיר עניהם. וראה גם רד"ק עה"פ. (68) תהלים סיום וחיותם מזמור פג.